

- 17.08.2018

Prostistruktur i Agder og Telemark bispedømme

Rapport fra utvalg nedsatt av
Bispedømmerådet

DEN NORSKE KIRKE

Agder og Telemark bispedømme

Rapport fra prostistrukturutvalget

17. august 2018

Innhold

1.	Bakgrunn	2
2.	Mandat	2
3.	Avgrensing	2
4.	Sammensetning av utvalget og arbeidet med rapporten	2
5.	Om prostiets formål	3
6.	Prostiets oppgaver.....	3
7.	Ulike prostier med ulik profil.....	4
8.	Kommunereformen.....	4
9.	Konsekvenser av kommunereformen – forslag til endringer av prostier	5
	a) Domprostiet.....	5
	b) Lister prosti.....	5
	c) Mandal prosti	5
	d) Nye Lister og Mandal prosti	5
	e) Otredal prosti	6
10.	Aust-Nedenes, Bamble og Skien prostier	6
	a) Alternativ endring av Aust-Nedenes, Bamble og Skien prostier	6
11.	Andre vurderinger	7
	a) Skien og Arendal som prosteseter.....	7
	b) Vest-Nedenes prosti	7
	c) Arendal prosti.....	7
	d) Øvre-Telemark prosti.....	7

1. Bakgrunn

Agder og Telemark bispedømmeråd vedtok å opprette et prostistrukturutvalg i sak 58/17. Bakgrunnen var Regjeringens arbeid med ny kommunereform og dens betydning for kirkelig inndeling.

Bispedømmerådet ba om at en endelig rapport ferdigstilles innen utgangen av 2018.

Kulturdepartementet har gitt bispedømmerådene fullmakt¹ til å endre, legge ned eller opprette prostier. Endringer av navn og nye navn på prostier skal legges frem til uttalelse hos Statens navnekonsulenter før vedtak.

2. Mandat

Bispedømmerådet ga utvalget mandat til å gjennomføre en helhetlig gjennomgang av prostistrukturen i bispedømmet på bakgrunn av de endringer som vil måtte komme av kommunereformen. Det forutsettes at dagens ressursbruk til prestedtjenesten skal videreføres.

3. Avgrensing

Denne rapporten går ikke inn i de personmessige og arbeidsrettslige problemstillinger knyttet til enkeltprester, stillinger og tjenesteområder. Dette vil bli håndtert i etterkant av et eventuelt vedtak i bispedømmerådet om ny prostistruktur. Utvalget forutsetter at den personmessige tilpasningen vil håndteres etter gjeldene lover og regelverk og i nært samarbeid med tillitsvalgte og de prestene som dette eventuelt berører.

Utvalget har heller ikke gått inn i en analyse av behovet for fremtidig prostesekretærressurser. Dette vil bli fulgt opp etter et eventuelt vedtak og i nær kontakt med berørte fellesråd og de ansatte dette gjelder. Utvalget har som utgangspunkt at spørsmålet kan løses innenfor de økonomiske rammer som er gjeldene for dette i dag.

4. Sammensetning av utvalget og arbeidet med rapporten

Utvalget har hatt denne sammensetning: Leder Jan Olav Olsen (bispedømmerådet), domprost Fred H. Berg, prost Steinar Floberg, stiftsdirektør Steinar Skomedal og stiftsstyreleder i Presteforeningen Albert Walla. Sekretær for utvalget har vært personalsjef Bjarne Nordhagen.

Utvalget har vært samlet til arbeidsmøter 27. februar 2018, 2. mai 2018 og 21. juni 2018.

¹ Avgjørelsesmyndighet i saker om kirkelig inndeling, Kulturdep 27.6.2017

5. Om prostiets formål²

Prostiet er først og fremst en organisatorisk enhet for å lede og utøve prestedtjenesten i bispedømmet. Prostiet handler om å organisere prestedtjenesten slik at alle menigheter i bispedømmet får en tilstrekkelig geistlig betjening, og at den enkelte prest opplever en god og forutsigbar ramme rundt sin tjeneste. Prostiet skal også ivareta biskopens ledelse av prestedtjenesten i hele bispedømmet på en hensiktsmessig måte.

Prostiet kan også ha en funksjon som regionalt kirkelig organ hvor man danner et eget prostiråd som behandler saker som er felles for prostiet. Prostirådet kan ta initiativet til at det avholdes egne prostimøter. Men hverken prostiråd eller prostimøte kan fatte bindende vedtak for det enkelte menighetsråd eller andre organer. I dag har de færreste prostier i bispedømmet egne prostiråd.

Prosten leder prestedtjenesten i prostiet og bistår biskopen i sin tjenesteutøvelse. Prosten skal også samvirke med de kirkelige råd og sørge for den nødvendige samordning mellom prestedtjenesten og de kirkelige rådernes virksomhet.

Det forutsettes også at prosten har noe ordinær menighetstjeneste/prestedtjeneste.

6. Prostiets oppgaver

På bakgrunn av det som er beskrevet ovenfor som prostiets formål, er det naturlig å peke på følgende oppgaver som sentrale med tanke på organisering av prostiene:

- Hensiktsmessig enhet for ledelse av prestene og prestedtjenesten.
- Hensiktsmessig organisering for at prestene skal ha gode rammer rundt tjenesten og ivareta et godt arbeidsmiljø.
- Naturlig enhet for samarbeid og samvirke mellom menighetene, de kirkelige råd og deres ansatte.

Prestene er i dag tilsatt med hele prostiet som tjenestested med et eller flere sokn som særskilt tjenesteområde. Tidligere var prestene tilsatt i et prestegjeld (ett eller flere sokn). I praksis vil dette si prosten kan benytte en prest i hele prostiet til pålagte tjenester, samtidig som presten hovedsakelig skal gjøre sin tjeneste innenfor sitt særskilte tjenesteområde. En av fordelene med denne tjenesteordningene er at man ikke blir så sårbare ved f.eks. sykdom, ferier og vakanser. Dessuten kan spesialkompetanse hos en prest komme hele prostiet til nytte på en bedre måte. Det er viktig å understreke at et grunnleggende premiss i denne nye tjenesteordningen er at den enkelte menighet skal ha sin prest som har soknet som sin del av sitt særskilte tjenesteområdet.

En hensiktsmessig enhet for ledelse av prestedtjenesten handler dels om antall prester, dels om avstand og kommunikasjonsforhold og dels om naturlige samarbeidsenheter både i kirken og samfunnet ellers.

For prestene handler det om behov for arbeidsfelleskap, samarbeid med kolleger og ansatte i fellesrådene, om støtte i tjenesten og om faglig og personlig utvikling.

Prostiene bør ha en minimumsstørrelse med tanke på antall ansatte for å være robust nok til å håndtere sykefravær, beredskap, oppgavefordeling og til dels vakanser. Utvalget peker på at en bør unngå prostier med færre enn ca 10 prester. Samtidig skal prosten ha mulighet for å følge opp den enkelte ansatte både med hensyn til ledelse og styring og faglig veiledning og oppfølging av

² Om prostiet vises det til Kirkeloven § 2, Tjenesteordning for biskoper og tjenesteordning for proster.

individuelle behov. Erfaringer tilsier at det er vanskelig å følge dette opp på en god måte med flere enn 25 ansatte, selv når avstandene er små.

Størrelse handler også om geografi, demografi, kommunestruktur, bygdesamfunn, veiforbindelser, off.kommunikasjon og avstander. Det er i dag store forskjeller på prostiene når det gjelder antall fellesråd (kommuner), menighetsråd, kirker og utstrekning. Øvre Telemark og Otredal er eksempler på prostier med lange avstander og mange kirkelige råd.

I tillegg til antall ansatte og geografi, kommer hensynet til naturlige samarbeidsenheter. Det handler om hvor de naturlige samarbeidsveier går. Det handler om regionale/lokale kommunikasjonslinjer, om sentrumsfunksjoner, skoletilhørighet, om felles bo- og arbeidsmarked og liknende. Dette er vurderinger som må gjøres i hvert enkelt tilfelle.

Det forutsettes at hele fellesrådsområdet (kommunen) skal tilhøre ett prosti og at prestene normalt også skal tjenestegjøre i ett prosti og ha én prost som leder.

7. Ulike prostier med ulik profil

Utvalget vurderer det slik at det ikke er hverken ønskelig eller behov for, at prostiene er mest mulig like med tanke på antall ansatte og avstander. Tvert imot kan ulike størrelser på prostiene være med å gjøre prosterollen forskjellig med ulik vekt og omfang på menighetstjeneste og ledelsesoppgaver. Slik vil ulike prostier også være attraktiv for ulike «prosteprofiler». Hensynet til likeverdighet og arbeidsbelastning vil da kunne ivaretas ved at omfanget av prostens menighetstjeneste kan tilpasses og variere fra prosti til prosti.

Det er også slik at ulike prostier har forskjellig egenart. Det henger sammen med forskjell på by og land og på oppgaver som er tillagt prosten. Tydeligst er dette for Domprostiet hvor domprosten er biskopens stedfortreder og leder av prestedtjenesten ved bispedømmets katedral. Skien og Arendal er også eksempler på «urbane» prostier. Øvre-Telemark og Otredal er eksempler på prostier med spredt bosetting og mange små bygdesentrum, selv om Øvre-Telemark også har to byer. Denne type forskjeller vil være med å prege prostetjenesten og forme prostiets egenart.

8. Kommunereformen

Kommunereformen ser ut til å bli mindre omfattende i Agder og Telemark bispedømme enn hva som ble signalisert fra Regjeringen i forkant av prosessen. I Aust-Agder fylke er det ingen kommunesammenslåinger. I Telemark er det kun Bø og Sauherad som slås sammen til Midt-Telemark kommune. Begge kommuner tilhører samme prosti og medfører ikke behov for prostiendring.

I Vest-Agder er det flere sammenslåinger som også får direkte betydning for prosti-inndelingen da nye kommuner vil krysse dagens prostigrensener. De nye kommunene i Vest-Agder er:

- Audnedal og Lyngdal blir Lyngdal kommune. De tilhører i dag henholdsvis Mandal og Lister prostier.
- Kristiansand, Songdalen og Søgne blir Kristiansand kommune. De tilhører i dag henholdsvis Domprostiet og Mandal prosti.
- Lindesnes, Mandal og Marnardal blir Lindesnes kommune. De tilhører i dag Mandal prosti.

9. Konsekvenser av kommunereformen – forslag til endringer av prostier

a) *Domprostiet*

Nye Kristiansand kommune vil fra 1.1.2020 omfatte også Søgne og Songdalen. Dette vil være ett fellesrådsområde.

Anbefaling:

Utvalget anbefaler at nye Kristiansand forblir ett prosti; Domprostiet. Det vil utgjøre 23 prester og forholdsvis små geografiske avstander.

Alternativt kunne område deles i to prostier. Dette ville ha blitt to små prostier og være utfordrende med hensyn til koordinering og planlegging innenfor ett fellesrådsområde. Alternativet anbefales ikke. Ved eventuell senere utvidelse av Kristiansand kommune, kan deling av prostiet bli aktuelt.

b) *Lister prosti*

Sammenslåingen av Audnedal og Lyngdal vil medføre at Audnedal går fra Mandal til Lister prosti da det er vanskelig å tenke seg motsatt, at Lyngdal skulle overføres til Mandal. Lyngdal er godt integrert i Lister og er i dag prostesete i Lister. Det er en vurdering om Åseral skal videreføre sitt fellesskap med Audnedal og overføres til Lister. Åseral har tradisjonelt hatt kontakt enten i retning Mandal eller i retning Evje og Hornnes. Med siste alternativ vil det medføre at tjenestefellesskapet mellom Audnedal og Åseral blir vanskelig å opprettholde da de vil tilhøre ulike prosti. Mer om dette nedenfor.

c) *Mandal prosti*

Dagens Mandal prosti har 9,5 prestestilling inkl. prost. Ved opprettelse av nye Kristiansand vil 3 prestestillinger overføres Domprostiet. Prostiet vil ytterligere miste ½ stilling til Lister p.g.a. Audnedal. Prostiet vil da utgjøre 6 prester inkl. prost innenfor et forholdsvis lite geografisk område, men med Åseral adskilt fra prostiet for øvrig. Enheten vurderes å bli for liten i forhold til ansatte og u hensiktsmessig geografisk med Åseral skilt fra prostiet for øvrig.

Anbefaling:

Mandal prosti slås sammen med Lister til et nytt prosti. Åseral overføres til Otredal prosti. Åseral har i dag mye samarbeid og kontakt med Evje og Hornnes. Det gjelder både offentlig kommunikasjon, handels- og arbeidsmarked og skoletilbud.

d) *Nye Lister og Mandal prosti*

Dagens Lister prosti har 12,6 prestestillinger og vil få ½ stilling ekstra ved overtakelse av Audnedal. Mandal vil miste 3,5 stilling til Domprostiet og Lister og stå igjen med 6.

Anbefaling:

Utvalget anbefaler å opprette et nytt Lister og Mandal prosti med totalt 19,1 prestestillinger. Dette innebærer en reell styrking av menighetsprestetjenesten da det nye prostiet kun vil ha en prestestilling.

Prostesete: Det vil være naturlig å videreføre prostesete i Lyngdal som vil ligge sentralt i det nye prostiet.

Navnevalg: Utvalget har foreløpig kalt det nye prostiet for Lister og Mandal prosti. Navnespørsmålet kan være aktuelt å revurdere etter en høringsprosess hvor det kan tenkes at det vil komme flere innspill til fremtidig prostinavn.

Utvalget har drøftet Lindesnes som navn på det nye prostiet. Det vil kunne være et tydeligere «merkevare» utad og være lett å identifisere for folk fra andre landsdeler. Imidlertid er det usikkert om dette vil få oppslutning i dagens Lister prosti og skape gjenkjenning vest og nord i prostiet. Lister er dessuten et navn med god kirkehistorisk forankring og tradisjon.

Det nye prostiet vil bli forholdsvis krevende med i overkant av 19 stillinger og en god del avstander hvor Sirdal skiller seg ut fra et befolkningsmessig tyngdepunkt på strekningen fra Flekkefjord til Mandal. Allikevel anbefales forslaget da det også innebærer noe styrking av prestetjenesten i menighetene.

e) Otredal prosti

Utvalget har drøftet om Otredal prosti med sine 6,75 årsverk er et for lite prosti, ikke minst på bakgrunn av det som har vært anført over med at et prosti ikke bør ha færre enn 10 prester. Men ikke minst store geografiske avstander og avgrensingen mot Domprostiet, gjør at man ikke går inn for at Otredal prosti slås sammen med et annet nærliggende prosti.

Anbefaling:

Forslagene ovenfor medfører at Åseral overføres til Otredal prosti og inngår i et tjenestefellesskap med Evje og Hornnes. En slik overføring kan også ses på som en styrking av Otredal som er dagens minste prosti målt mot antall prester. En overføring må medføre at Otredal og Evje og Hornnes og Åseral styrkes med prestetjeneste. Det kan også være mulig å styrke prestetjenesten ut over en «flat» overføring, da det ligger noe innsparing i det å redusere antall prostier med ett, og den «gevinsten» kan brukes til å styrke prestetjenesten i Otredal.

Otredal har i dag 6,75 årsverk prester og vil etter en slik overføring kunne få prestetjeneste i størrelse 7,25 (flat overføring) til noe mer som ikke er definert i årsverk og som må ses i sammenheng med budsjettet forøvrig. Prostiet vil fremdeles være lite og gjøre at prostiet er sårbart med hensyn til å håndtere personalutfordringer. Allikevel anbefales tiltaket da det vil styrke prostiet og gjøre det mindre sårbart enn dagens situasjon.

10. Aust-Nedenes, Bamble og Skien prostier

På bakgrunn av kun én kommunesammenslåing i fylkene i Telemark og Aust-Agder, legges det ikke frem et anbefalt forslag til endringer av prostigrenser i disse to fylkene. Aust-Nedenes, Bamble og Skien prostier anbefales å opprettholdes som i dag inntil videre.

a) Alternativ endring av Aust-Nedenes, Bamble og Skien prostier

Allikevel velger utvalget å gjøre rede for en mulig justering som vil medføre endringer for disse tre prostier. Dette alternativet er ikke begrunnet i endringer i kommunesammenslåinger, men har sin begrunnelse i generelle betraktninger knyttet til prostienes formål og oppgaver, herunder også utjevning og fordeling av presteressurser³. Prostestillingen i Bamble vil være ledig fra 1.1.2019 og utlysning av stillingen er p.t under vurdering. Følgende alternativ er å betrakte som en mulig endring som det vil være interessant å få synspunkter på:

Alternativt forslag for Skien, Bamble og Aust-Nedenes prostier:

- Bamble fellesråd (kommune) overføres til Skien prosti. Nye Skien vil da bestå av 23,2 prestestillinger innenfor et rimelig geografisk område.

³ Aust-Nedenes prosti er det prostiet med færrest medlemmer pr. prest, lavest antall kirkelige handlinger pr. prest og lavest antall gudstjenester pr. prest. Se vedlagte statistikk over prostiene.

- Øvrige sokn og fellesråd i Bamble prosti slås sammen med Aust-Nedenes prosti. Et slikt nytt prosti vil krysse fylkesgrensen, men utvalget kan ikke se at det har store praktiske konsekvenser da fylkesgrenser har liten betydning for kirkelig inndeling innenfor et bispedømme⁴. Det nye prostiet vil da utgjøre 14,4 prestestillinger.

Utvalget fremlegger ikke forslag på navn og fremtidig prostesete for et nytt prosti, men imøteser innspill også på dette.

Et sammenslått Aust-Nedenes og deler av Bamble prosti vil i stillingsantall ikke bli veldig stort. Men en slik enhet kan oppleves krevende da den ikke oppfattes som en helt naturlig samarbeidsenhet. Kommuner, bygder og sokn drar i litt ulik retning. Det vil være interessant å få alternative innspill på en god avgrensing (arrondering) av et prosti mellom Arendal og Skien.

Et utvidet Skien prosti vil bli stort med hensyn til ansatte, men kan forsvares ved at avstandene internt er forholdsvis små.

11. Andre vurderinger

a) Skien og Arendal som prosteseter

I overskuelig fremtid ser utvalget for seg at det vil være naturlig og tjenlig med prosteseter både i Skien og Arendal. Begrunnelsen er de tyngdepunkt befolkningsmessig disse byene utgjør i henholdsvis Telemark og Aust-Agder, og disse byenes posisjon som sentrale steder for offentlige myndigheter og institusjoner og deres betydning som regionale sentra, som det er naturlig for kirken å ha samarbeid med og være tydelig tilstede i.

Prostestilling i både Skien og Arendal er p.t utlyst og det forventes tilsetting i løpet av 2018 i begge stillinger.

b) Vest-Nedenes prosti

I en fremtidig prostijustering kan det være aktuelt å vurdere Vest-Nedenes prosti. Her er det fremdeles uklart også med hensyn til hva kommunene ønsker seg av fremtidig samarbeid og eventuelle sammenslåinger. Utvalget foreslår ingen endring for Vest-Nedenes i denne omgang.

c) Arendal prosti

Utvalget foreslår heller ingen endring for Arendal prosti. Prostiet har i dag 13 prester innenfor et begrenset geografisk område. Prostigrensene kan bli justert i en senere omgang som resultat av endringer for Vest- og Aust-Nedenes prostier.

d) Øvre-Telemark prosti

Utvalget foreslår ingen endringer for Øvre-Telemark prosti. Prostiet har i dag 19 prestestillinger og omfatter Telemark fylke med unntak av Skien og Bamble prostier. Prostiet preges av lange avstander og mange bygdesamfunn.

⁴ Otredal prosti omfatter i dag sokn og fellesråd i to fylker.